

BİŞİR-İ HÂFÎ HAZRETLERİ (2)*

*Eüzü bi'llâhi mine'ş-şeytâni'r-racîm.
Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm.*

*El-hamdü li'llâhi hakka hamdihî, ve's-salâtü
ve's-selâmü alâ seyyidînâ muhammedin ve
âlihî ve sahbihî ve men tebiahû bi- ihsânin ilâ
yevmi'd-dîn. Emmâ ba'd....*

Aziz ve muhterem kardeşlerim!

Kıymetli ve sevimli bir kitap olan *Tabakâtü's-Sûfiyye*'yi okumak için, zaman zaman burada buluşuyoruz cumartesi akşamları... *Ebû Abdurrahmân es-Sülemî*'nin eseri; beş bölümden meydana gelmiş, her bölümde yirmi tane evliyaullahtan, sòfîlerin büyüklerinden, geçmişlerden mübarek zâtı anlatıyor. Birkaç tanesini okuduk, *Bişir-i Hâfî Hazretleri*'ndeyiz şimdi. Onu okumaya devam edeceğiz.

Sâlihlerin anıldığı yere rahmet indiğini bildiğimiz için, ve bu mübarek zâtlar, Allah'ın rızasını kazanmak yolunda çok çalışmış kimseler, yüksek kimseler oldukları için, bunların sözlerinden, hayatlarından istifade ederiz, biz de örnek alırız diye okuyoruz. Ruhları şâd olsun diye okuyoruz.

Bu kitabın okunmasına başlamadan önce, başta Peygamber SAS Efendimiz olmak üzere; cümle enbiyâ ve mürselînin, Peygamber Efendimiz'den Hocamız Muhammed Zâhid-i Bursevî'ye kadar

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

gelmiş geçmiş bütün pirlерimizin, turuk-u aliyye silsilemiz mensubu sâdâtımızın, meşâyihimizin, halifelerinin, müridlerinin ruhlarına, bu terceme-i hallerini okuduğumuz mübareklerin ruhlarına;

Bu kitabı yazan Ebû Abdіrrahmân es-Sülemî'nin ruhuna, içinde ismi geçen mübareklerin ruhlarına; bu dersi okuduğumuz şu Mustafa Selâmi Efendi Tekkesi'nin bânîsi Mustafa Selâmi Efendi'nin ve çevresinde medfun bulunanların ruhlarına;

Bu beldeyi Efendimiz'in işaretiyle fethetmek üzere gelmiş olan sahabe-i kiramın meşhurlarından Ebû Eyyüb el-Ensâri ve İstanbul'da medfun bulunan diğer sahabe-i kiram *rıdvânu'llâhi teâlâ aleyhim ecmaîn hazerâtının ruhlarına; bu civarda medfun bulunan meşhur şahısların, evliyaullahın, Abdül'ehad-ı Nûrî Hazretleri'nin ruhuna;*

Uzaktan yakından bu derse iştirak için gelmiş olan siz kardeşlerimizin ahirete göçmüş bütün sevdiklerinin ruhlarına; fatihlerin, şehidlerin, gazilerin, mücahidlerin ruhlarına; sair mü'minîn ü mü'minâtın ruhlarına, dereceleri üzere bizden birer hediye-i Kur'âniye olsun diye bir Fâtiha, on bir İhlâs-ı Şerîf okuyup öyle başlayalım:

.....

a. Bişr-i Hâfî'nin Okuduğu Şiir

Bişr-i Hâfî Hazretleri, Horasan'lı mutasavvıflardan, sûfîlerden birisi. Kendisi hakkındaki çeşitli bilgileri geçtiğimiz derslerde okuduk. Eserin 43. sayfası, 9. paragrafında kalmışız. Bugün oradan okuyoruz ki:

حَدَّثَنَا أَبُو الْعَبَّاسِ مُحَمَّدُ بْنُ الْحَسَنِ بْنِ الْخَطَّابِ قَالَ أَخْبَرَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدِ بْنِ صَالِحٍ قَالَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِوَن، قَالَ

حَدَّثَنَا حَسَنُ الْمَسُوحِيِّ قَالَ رَأَيْتُ بَشْرَ بْنَ الْحَارِثِ
يَوْمًا بَارِدًا وَأَنَا أَرْتَعِدُ مِنَ الْبَرْدِ فَنَظَرَ إِلَيَّ وَقَالَ

TS. 43/9 (..... Haddesenâ hasenüni'l-mesûhiyyi,
kâl: Raânî bişru'bnü'l-hârisi yevmen bâriden,
ve ene erteidü mine'l-berd, fenazara ileyye ve
kâl:)

Bu Hasen el-Mesûhî isimli şahıs meşayih-i sûfiyenin büyüklerinden imiş. Bişr-i Hâfî Hazretleriyle görüşmüş. Cüneyd-i Bağdâdî Hazretleri bundan rivayetlerde bulunmuş. Birçok meşhur şahıslarla beraber arkadaşlığı var. Evi yokmuş, mescidde kalırmış mübarek.

لَمْ يَكُنْ لَهُ مَنْزِلٌ يَأْوِي إِلَيْهِ إِنَّمَا كَانَ يَأْوِي إِلَى
مَسْجِدِ بَبَابِ الْكِنَاسِ

(Lem yekün lehû menzilün ye'vî ileyhi)
barınacağı bir ev yokmuş. (İnnemâ kâne
ye'vî ilâ mescidin bi-bâbi'l-kinâs) Mescidde,
süpürgelerinin konulduğu kapının yanında,
kalırmış. Bu vak'ayı nakleden şahıs, ravi.

Demek ki zâhid, dünyaya metelik vermeyen, kendini ahirete tahsis etmiş kişilerden biri.

Diyor ki: (Reânî bişru'bnü'l-hâris) "Bişr-i Hâfî beni gördü, (yevmen bâriden) soğuk bir günde... (Ve ene erteidü mine'l-berd) Ben soğuktan zangır zangır titriyorken, Bişr-i Hâfî Hazretleri beni gördü, (fenazara ileyye ve kâle) şöyle bana bir baktı, şu şiiri okudu." diyor. Bir şiir okumuş onun o haline bakıp Bişr-i Hâfî Hazretleri:

*Kat'u'l-leyâlî mea'l-eyyâmi fî halaki,
Ve'n-nevmü tahte rivâki'l-hemmi ve'l-kalaki.*

*Ahrâ ve ecderü bî min en yukâle gaden,
İnni't-temestü'l-gınâ min keffi muhtelikî.*

*Kâlû: Radîte bi-hâzâ? Kultü'l-kunûu gınâ,
Leyse'l-gınâ kesreti'l-emvâli ve'l-verikî.*

*Radîtü bi'llâhi fî usrî ve fî yüsrî,
Felestü eslükü illâ vâdîha't-turuki.*

Böyle bir şiir okumuş. Bu şiirin mânâsını vermeye çalışalım. Kitabın sahibi olan kardeşimiz de, zaten daha önceden biraz çalışmış üzerinde, onun bir Türkçe tercümesini yapmış, o da şurada. Onu da okuruz biz izah ettikten sonra.

قَطْعُ اللَّيَالِي مَعَ الْأَيَّامِ فِي خَلْقِ وَالنَّوْمِ تَحْتَ رِوَاقِ الْهَمِّ وَالْقَلْقِ

(Kat'u'l-leyâlî mea'l-eyyâmi) “Geceleri geçirmek gündüzlerle beraber, (fî halaki) yâni yıpranmış elbiseler içinde gündüzleri geceleri kat etmek, yâni geçirmek.” Mesafe kat etmek, yâni yürümek demek. Aslında kat etmek, kesmek demek. Geceyi gündüzü kat etmek, yâni geçirmek. O zamanları nerede geçirmek? (Fî halaki) Yâni, “Yıpranmış elbiselere bürünmüş bir vaziyette geceyi, gündüzü geçirmek.”

(Ve'n-nevmü tahte rivâki'l-hemmi ve'l-kalaki) “Üzüntü ve sıkıntı kemerinin altında uyumak...” Yâni eski elbiseleri giyip sıkıntılar çekmek demek istiyor şairâne bir üslupla.

أَحْرَى وَأَجْدَرُ بِي مِنْ أَنْ يُقَالَ غَدًا إِنِّي التَّمَسْتُ الْغِنَى مِنْ كَفِّ مُحْتَلِقِ

(Ahrâ) “Daha layıktır, (ve ecderü bî) ve daha uygundur bana, daha şâyân-ı tercihtir; (min en yukàle gaden) yarın şöyle denmesinden böyle yaşamak benim için daha uygundur; (inni't- temestü'l-ginâ min keffi muhtelik) ben zenginliği muhtelik bir kimsenin elinden umdum, rica ettim durumuna düşmekten daha iyidir.”

Muhtelik; yâni güzel elbisesi olan, mucit filan mânâsına gelen bir kelime. Tabii bundan neyi

kasdediyor? “Zenginliği ben böyle muhtelik bir insanın avcundan umdum durumuna düşmekten, böyle eski elbiseler içinde, üzüntüler, sıkıntıların kemeri altında yatmak benim için daha iyidir.”

قَالُوا رَضِيتَ بِهَذَا قُلْتُ الْقُنُوعُ غِنًا
لَيْسَ الْغِنَى كَثْرَةَ الْأَمْوَالِ وَالْوَرِقِ

(Kâlû: Radîte bi-hâzâ?) “Dediler ki: ‘Sen buna râzı mısın? Yâni, bunu kâfi görüyor musun, buna gönül rızasıyla boyun eğiyor musun?’ (Kultü’l-kunûu gınâ) Evet ben de cevap olarak dedim ki: ‘Kanaat zenginliktir. (Leyse’l-gınâ kesreti’l-emvâli ve’l-verikı) Malların çok olması, gümüşün çok olması, paranın çok olması zenginlik değildir; insanın kanaatkâr olması zenginliktir.’ dedim.”

رَضِيتُ بِاللَّهِ فِي عُسْرِي وَفِي يُسْرِي
فَلَسْتُ أَسْأَلُكَ إِلَّا وَاصِحَ الطَّرِيقِ

(Radîtübi’llâhi fîusrîve fîyüsrî) ‘Zenginliğimde, fakirliğimde, sıkıntıda, sevincimde Allah’tan hoşnud oldum. Yâni, beni zengin de yapsa memnunum, fakir de olsam, sıkıntıda da olsam memnunum. Darlıkta da olsam memnunum, genişlikte de olsam memnunum. (Felestü eslükü illâ vâdıha’t-turuki) Yolların en aşikâr olanından başka bir yola gitmem ben. Dosdoğru, tutturduğum yolda böyle yürürüm.” demiş.

Yâni şiiir, bütünü itibariyle insanın sıkıntıya ve sâireye uğraması...

“Kanaatkârâne yaşamak, dervişâne yaşamak, fakirâne yaşamak benim için daha iyidir. Ben Allah’ın bana nasib ettiği her halden hoşnudum, razıyım!” mânâsına gelen şiiiri okumuş, titreyen bir insanı, soğuktan tir tir titreyen bir kimseyi gördüğü zaman. Yâni ona demiş oluyor ki:

“—Evet, sıkıntı çektiğini görüyorum, soğuktan titriyorsun, rahat değil; yâni sıcacık bir yuvada değilsin filân ama, rahat değilsin, görüyorum ama; derviş olan insan sıkıntıda da, sevinçli günde de, zenginlikte de fakirlikte de, varlıkta da, yoklukta da Allah’tan hoşnud olur. Yâni bolluk olduğu zaman hoşnud olup da, darlık olduğu zaman keyfi kederi kaçmaz. Her halde hoşnud olur.”

Şimdi kardeşimiz şöyle tercüme etmiş:

*Gece gündüz ayrı kalmak tenhada,
Ve uyumak elem dolu odada,*

*Yâni, şu sözden daha hoştur bana,
Meylettim geçici bir avuç mala.*

*Kanaat etmek zenginliktir derim
Zenginlik mal çokluğu değil, bildim*

*Darlıkta, bollukta Hak’tan râzıyım;
Elbet yolun güzeline tâbîyim.*

Yakın bir mânâ ile böyle söylemiş oluyor.

Tabii, Bişr-i Hâfî'nin parası olsaydı yardım ederdi. Sıcak bir yeri olsaydı, onu da çağırırdı, "Gel, titreyip durma!" derdi. Demek ki, ne sıkıntılar çekiyorlar ki zavallılar.

Biz şimdi bolluk içindeyiz, çeşit çeşit giyimlerimiz var. Ne kadar yoksul gibi görünsek de, memleketimizde gene bolluk var. Üretim bolluğu var, meyva bolluğu var, sebze bolluğu var... Kamyonlar getiriyor, fabrikalar çalışıyor, kumaşlar dokunuyor... Yâni çıplak kalmıyor insan, ucuz bir şey bulabiliyor. Ayağı yalınayak kalmıyor, herkes bir şey giyebiliyor. Ama lastik, ama kaliteli bir şey. İyi kötü herkes bir şey giyebiliyor. El-hamdü lillâh. Eskiden insanlar neler çekmişler, bu şiirden ve bu nakledilen olaydan biraz anlıyoruz. Biraz daha ileride, başka misaller de gelecek galiba. Oradan da biraz daha iyi anlayacağız. O eski insanların günlerce aç kaldıklarını, bu evliyaullahın nice sıkıntılı hayat sürdürdüklerini daha iyi anlayacağız. Yâni bizim bu nimetlerin karşısında gece gündüz Allah'a şükredip, el-hamdü lillâh, eş-şükrü lillâh deyip şükran duygusu içinde, ibadet ve taatte olmamıza sebep olması lâzım bu manzaraların.

b. Açlığın Karşılığı

İkinci rivayetine geliyoruz bu günün.

وَبِإِسْنَادِهِ قَالَ سَمِعْتُ بِشْرًا يَقُولُ الْمُتَقَلِّبُ فِي

جُوعِهِ كَالْمُتَشَحِّطِ فِي دَمِهِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ

وَتَوَابُهُ الْجَنَّةُ

TS. 44/10 (Ve bi-isnâdihi, kâle: Semi'tü bişren yekül) Aynı şahs-ı muhterem, hani o evi olmayan, mescidin o süpürgelik kısmında, kapısının yanında yatan zât-ı muhterem yine rivâyet etmiş Bişr-i Hâfî Hazretleri'nden:

(El-mütekallibü fî cûihî, ke'l-müteşehhiti fî demihî fî sebîli'llâhi, ve sevâbühü'l-cennetü) “Açlıktan oradan oraya kıvranan kimse, o tarafa bu tarafa dönen kimse, açlığı içinde rahat edemeyip kıvranan, oraya oraya dönen kimse, Allah yolunda cihad edip de yaralanıp, vurulup yere düşüp kanları içinde böyle çırpınan insan gibidir. Sevabı da cennettir.”

Yâni açlıktan, çare yok, otları yemişler.

Ankara'da bizim çok sevdiğimiz bir Mehmed Amca vardı, Allah rahmet eylesin... Ruslar hücum etti Bayburt taraflarına filan diye, kalkmışlar oralardan Ankara'ya doğru gelmişler. Ama otuz küsür kişi çıkmışlar, üç kişi kalmış yolda öle öle... Yâni Allah huzurdan mahrum etmesin insanı... Hani bu rahatlıklar elden gitmeyince, insan bunların ne kadar kıymetli olduğunu belki anlayamayabiliyor.

“—Otların her çeşidini yedim. Dikenlisini, sütlüsünü, kırıldığı zaman acı suyu çıkanı... hepsini yedim. Ağzımın şuraları yara oldu ot yemekten.” diyor.

Yiyecek bulamamış. Tabii her sıkıntının, her zahmetin bir mükâfâtı vardır. Yâni “Açlığından kıvranan insan savaşta yaralanmış, düşmüş, kanı içinde çırpınan mücahid gibidir, ikisi aynıdır ve bu açlık çeken kimsenin mükâfâtı cennettir.” diyor Bişr-i Hâfî Hazretleri. Tabii;

إِنَّمَا يُوفَى الصَّابِرُونَ أَجْرَهُمْ بِغَيْرِ حِسَابٍ

(الزمر: ١٠)

(*Innemâ yüveffe's-sâbirûne ecrahüm bi-gayri hisâb*) “Sabredenlerin ecri, sevabı bi-gayri hisâbdır, çok fazladır.” (Zümer, 39/10)

إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ

(البقرة: ١٥٣)

(*Inna'llàhe mea's-sâbirîn*) “Muhakkak ki Allah sabredenlerle beraberdir, sabredenin yanındadır.” (Bakara, 2/153) gibi ayet-i kerimeler bu mânâyı te'yid ediyor.

İnsan sabrederse, bunun Allah'tan geldiğini bilirse, mükâfatı büyük. Sabredemezse, itiraz ederse, ileri geri konuşursa, sevabı kaçar.

Bundan sonraki rivâyet:

c. Allah'ı Görme Arzusu

وَبِهِ قَالَ سَمِعْتُ بَشْرًا يَقُولُ هَبْ أَنْتَ
لَا تَخَافُ وَيُحَاكُ إِلَّا تَشْتَاقُ

TS. 44/11 (*Ve bihî kâle semi'tü bişren yekül*) Yine aynı zât-ı muhterem, o mescidde yatan kişi demiş ki: “Bişr'in şöyle dediğini de duydum: (*Heb enneke lâ tehâfu veyhake elâ teş-tâk*)

Aslını da Arapçasıyla okuyorum Arapça bilenler zevk alsın ve yazsın diye. Atasözü gibi yâni bunlar. Tasavvufî atasözleri gibi. Bunların Arapçaları da muhafaza edilmeğe çalışılması lâzım! Bişr-i Hâfî buyurmuş ki:

(Heb enneke lâ tehâf) Heb, burada farzet ki mânâsına, tutalım ki, farzedelim ki mânâsına. “Farz edelim ki, haydi Allah’tan korkmuyorsun, (veyhâke) yazıklar olsun sana, (elâ teştâku) iş-tiyak da mı duymuyorsun?.. O her türlü güzelliği yaratan, her türlü kemâlâta sahip Allah-u Teâlâ Hazretleri’ne bir şevk duymuyor musun ya? O kadar güzeller güzeli, her güzeli yaratan...

Peygamber SAS Efendimiz buyuruyor ki:¹

إِنَّ اللَّهَ جَمِيلٌ يُحِبُّ الْجَمَالَ

(م. حم. حب. ك. عن ابن مسعود)

(İnna’llàhe cemîlün, yuhibbü’l-cemâl.) “Allah güzeldir, güzelliği sever.”

لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى

(الحشر: ٢٤)

(Lehü’l-esmâü’l-hüsnâ) “En güzel isimler onundur.” (Haşr, 59/24)

¹ Müslim, *Sahîh*, c.I, s.93, *İman* 1/39, no:91; Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.I, s.399, no:3789; İbn-i Hibbân, *Sahîh*, c.XII, s.280, no:5466; Hâkim, *Müstedrek*, c.IV, s.201, no:7365; Beyhakî, *Şuabü’l-İman*, c.V, s.160, no:6192; Begavî, *Şerhü’s-Sünneh*, c.VI, s.367; Ebû Avâne, *Müsned*, c.I, s.39, no:85; Abdullah ibn-i Mes’ud RA’dan.

Hâkim, *Müstedrek*, c.I, s.78, no:70, Abdullah ibn-i Amr RA’dan. Taberânî, *Mu’cemü’l-Kebîr*, c.VIII, s.203, no:7822, Ebû Ümâme RA’dan. Taberânî, *Mu’cemü’l-Evsat*, c.VII, s.78, no:6906, Câbir RA’dan.

Ebû Ya’lâ, *Müsned*, c.II, s.320, no:1055; Beyhakî, *Şuabü’l-İman*, c.V, s.163, no:6201; Kudâî, *Müsnedü’ş-Şihâb*, c.II, s.143, no:1067; Ebû Saîd el-Hudrî RA’dan. Taberânî, *Müsnedü’ş-Şâmiyyîn*, c.III, s.299, no:2322; Enes ibn-i Mâlik RA’dan.

Taberânî, *Müsnedü’ş-Şâmiyyîn*, c.III, s.330, no:2420; Abdullah ibn-i Ömer RA’dan.

Kenzü’l-Ummâl, c.III, s.528, no:7748, 7763, 7769; c.VI, s.642, no:17188-17190;

Câmiu’l-Ehâdîs, c.VIII, s.12, no:6775-6781; RE. 87/11.

O Zât-ı A'lâ'ya hiç iştîyak duymuyor musun? Tutayım ki kork-
muyorsun, hani korku tarafın yok, iştîyak da mı duymuyorsun, yazıklar olsun sana!..” diyor yâni.

Tabii, insan düşünürse, yâni biraz dikkatli bir şekilde düşünürse: Bu gülü kim yarattı? Bu güllere bu renkleri kim verdi?.. Yaprığındaki o düzgünlük, o zarafet, o koku... Sümbüller, deniz, balıklar, çiçekler, kuşlar, kuşların o güzel sadâları, gökyüzü, güneş, ay, mehtap, yağmur, bitkiler, meyvalar, tatlılar, tuzlular, ekşiler... Muazzam bir sanat bu... Harika bir şey yâni.

Etrafımızdaki olaylara biz alışmışız da, hayret duygusunu kaybetmişiz. Ama her birisi ayrıca hayrete edilecek ve hayran olunacak şeyler. Güle hayret etmek lâzım, sümbüle hayret etmek lâzım, bülbüle hayret etmek lâzım, mehtaba hayret etmek lâzım, ışığa hayret etmek lâzım... Her şeye böyle hayran hayran bakmak lâzım! Yâni kâinâтта Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin sanatının eserleri... Müze gibi burası yâni. Güzel sanatlar müzesi gibi kâinât. Bunları yaratan Allah... O kudretin sahibi, her türlü kemâlâtın sahibi. Yok mu bir merakı insanı buna. Yok mu onu bir görmek istemek?..

Hani Yunus Emre'nin dediği gibi:

*İşitirem sözünü,
Göremezem yüzünü;
Yüzünü görmekliğe,
Cânım viresim gelir.*

Geçen seferlerde de okumuştum. Yâni yok mu böyle bir merak insanda? Yâhu nerede bu, şunu

bir görsem acaba... “Nola kim görsem cemâlin.” diye insanda bir iştîyak olması lâzım! Onu bildiriyor.

d. Dört Mübarek Şahıs ve Helâl Lokma

اخبرنا عبيد الله بن عثمان بن يحيى حدثنا ابو عمرو بن حدثنا عبد الله بن السماك

حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ الْفَزَارِيُّ حُبَيْقٌ قَالَ قَالَ
بِشْرٌ أَرْبَعَةَ رَفَعَهُمُ اللَّهُ بِطِيبِ الْمَطْعَمِ وَهَيْبُ بْنُ
لِلْوَرْدِ وَإِبْرَاهِيمُ بْنُ آدْهَمٍ وَيُوسُفُ بْنُ
أَسْبَاطٍ وَسَالِمُ الْخَوَاصِ

TS. 44/12 Yine uzun rivâyet zincirinden sonra: (Haddesenâ abdu’llâhi’bnü hubeyk kâle, kâle bişr) Bu en son şahıs Abdulah ibnü’l-Hubayk demiş ki: “Bişr şöyle söyledi:

(Erbaatün refaahümü’llâhu bi-tıybi’l-mat’am: Vüheybü’bnü’l- verd, ibrâhimü’bnü edhem, ve yûsufü’bnü esbât, ve sâlimüni’l- havvâs.) Tanıdığı dört kimsenin ismini söylüyor Bişr-i Hâfi Hazretleri, diyor ki: “Şu dört kişi vardır ki, Allah bunları mânevî bakımdan temiz yiyecek, helâl yiyecek yemeleriyle yüksek mertebelere çıkardı. (Tıybü’l-mat’am), yâni yiyeceklerinin helâl olması, temiz olması, pâk olmasıyla derecesini yükseltti.

Birisi: Vüheybi’bnü’l-Verd isimli şahısmış. Aşağıda bir bilgi var:

وَهَيْبُ بْنُ الْوَرْدِ الْقُرَشِيُّ أَبُو عَثْمَانَ الْمَكِّيَّ
الزَّاهِدُ يَرَوِي عَنْ عَطَاءٍ وَجَمَاعَةٍ وَيَرَوِي عَنْهُ
فُضَيْلُ بْنُ عِيَّاضٍ وَابْنُ الْمُبَارَكِ قَالَ عَنْهُ ابْنُ
الْمُبَارَكِ كَانَ يَتَكَلَّمُ وَدُمُوعُهُ تَقْطُرُ وَكَانَ ثِقَةً
مَاتَ سَنَةَ ثَلَاثٍ وَخَمْسِينَ وَمِائَةٍ

(Vüheybi'bnü'l-verd el-kureşî) Kureşyliymiş bu Vüheybi'bnü'l- Verd. Peygamber Efendimiz'in kabilesi olan Kureyş kabilesinden. (Ebû usmân el-mekkî) Künyesi Ebû Osman'mış, Mekkeliymiş. (Ez- zâhid) Yâni zühd-ü takvâ sahibi bir mübarek. (Yervî an ata' ve cemâah) Ata'dan ve diğer bazı insanlardan rivayetlerde bulunmuş bir kimse. (Ve yervî anhum fudaylü'bnü iyâd) Ve bu mübarekten, Fudayl ibn-i İyad rivayette bulunmuş. (Ve'bnü'l-mübârek) Meşhur, o hem silahşör, hem zengin, hem sanatkâr, hem şair, hem hadisçi olan İbnü'l-Mübarek ondan rivâyet etmiş.

(Kâle anhu'bnü'l-mübarek: Kâne yetekellemü ve dumûuhû taktur.) İbn-i Mübarek onu şöyle anlatmış: "Konuşurdu, konuşurken gözlerinden yaşlar akar da konuşurdu. Yâni öyle hassas bir insan ki, gözleri şıpır şıpır gözyaşları dökerken konuşurdu. (Ve kâne sikaten) O güvenilen, sağlam bir insandı.

Sözü sağlam, sözü senet olan, rivayetleri sahih olan bir kimseydi." (Mâte senete selâsün ve hamsîne ve mieh) Hicrî 153 senesinde vefat

etmiş. Miladî kaç sene eder? 153'ü 33'e böleceğiz, 5 diyelim, 153'den 5'i çıkaracağız. Çünkü her 33 senede 1 sene fark yapıyordu. 5'i çıkartacağız 153'den, 148 kaldı. 622'ye 148'i ekleyeceğiz bu sefer. 622'de hicret etmişti Peygamber Efendimiz.

Demek ki aşağı yukarı miladi 770 yıllarında vefat etmiş.

Demek ki, çok güvenilir bir insanmış, ağlayarak konuşan, hassas bir mübarek, aşık-ı sâdık bir kimseymiş, bir çok kimseler kendisinden söz rivâyet etmişler. Yâni bunun mânevî derecesinin yüksekliğine Bişr-i Hâfi Hazretleri de hayran. Dört kişi temiz gıdasıyla mânevî dereceleri buldular, yükseldiler, birisi bu Vüheybü'bnü'l-Verd diyor, bu tamam.

İkincisi: İbrâhim ibn-i Edhem. Bunu tanıyoruz. Geçtiğimiz derslerde bunun hayatını okuduk. Belh'li idi, hükümdar ailesindendi. Gündüz çalışır, gece ibadet ederdi. Çalıştığından kazandığı parayı da götürürdü, arkadaşlarına infak ederdi. Alnının teriyle kazandığı için kazancı helâl, onun için Bişr-i Hâfi ona hayran.

Üçüncüsü: (Ve yûsufü'bnü esbât) Bu da ileride hayatı anlatılacak olan mübareklerden birisi.

(Ve sâlim el-havvâs) Bu da dördüncü şahıs. Ehl-i Şam'dan imiş.

Salâhı galib bir kimseymiş.

Dört kişinin böyle helâl lokma yemesini methediyor Bişr-i Hâfi, ondan yükseldiler diyor.

Muhterem kardeşlerim! Zamanı geldikçe söylüyoruz, biz derviştir, erbâb-ı tarikatız filan... Tamam. Bu tasavvufun, tarikatın aslı esası, temeli ne?.. Helal lokma! Neden?

Peygamber SAS Efendimiz buyuruyor ki:²

مَنْ أَكَلَ لُقْمَةً مِنْ حَرَامٍ لَمْ تُقْبَلْ لَهُ صَلَاةٌ أَرْبَعِينَ
لَيْلَةً وَلَمْ تُسْتَجَبْ لَهُ دَعْوَةٌ أَرْبَعِينَ صَبَاحًا وَكُلُّ
لَحْمٍ يُنْبِتُهُ الْحَرَامُ فَالنَّارُ أَوْلَى بِهِ وَإِنَّ اللُّقْمَةَ
الْوَّاحِدَةَ مِنَ الْحَرَامِ لَتُنْبِتُ اللَّحْمَ

(الدیلمی عن ابن مسعود)

RE. 409/4 (*Men ekele lokmaten min harâmin*)

“Bir kimse haram kazanıyor, kazandıktan sonra da ondan yiyor, içiyor. Ne olur? (Lem tukbel lehû salâtün erbai’ne leyleten) Kırk gece namazı kabul olmaz; (ve lem tüsteceb lehû da’vetün erbaîne sabâhan) ve kırk sabah duası kabul olmaz.” Gece gündüz ibadeti, duası kabul olmuyor. Neden? Bir lokma haram yedi diye... Aziz ve sevgili kardeşlerim, bu çok önemli.

Bir lokma haram yedi, kırk gece namazı kabul olmuyor, kırk sabah duası kabul olmuyor. Dua ediyor, Allah duaları kabul edici ama, kabul olmuyor. Neden? Haram yediği için...

² Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.III, s.591, no:5853; Abdullah ibn-i Mes'ud RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.IV, s.28, no:9266; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XX, s.55, no:21483.

(Ve küllü lahmin yünbitühü'l-harâm) "Haram yedikten sonrahâsıl olan her bir et ki, yediği haram lokmadan hâsıl olmuştur, meydana gelmiştir; (fe'n-nâru evlâ bihî) haramdan oluşan bir ete, cehennem ateşi daha lâyıktır. Haram yeyip de vücudunda haram lokmadan et hâsıl olan kimsenin, o eti mutlaka cehennemde yanar. (Ve inne'l-lokmete'l-vâhidete mine'l-haram letünbitü'l-lahm) Haramdan bir lokma bile vücutta bir et meydana getirir. O da cehennemde yanacağına göre, kişi cehenneme atılacak demektir.

Haram yedi mi insan, mutlaka cehenneme girecek, yanacak. Haram yedi mi feyzi kapanır, haram yedi mi kalbi kararır, haram yedi mi kırk sabah ibadeti kabul olmaz. Haram yedi mi felâkete uğrar.

O halde derviş olacaksa bir insan, hakiki derviş olmak istiyorsa, Allah'ın sevgili kulu olmak istiyorsa, evliya olmak istiyorsa, ahirette cenneti kazanmak istiyorsa, yüksek mertebe kazanmak istiyorsa neye dikkat edecek? Lokmanın helâl olmasına, paranın helâl olmasına. Onun için hepimizin bu konuda olanca titizliği göstermemiz şart.

“—Efendim feyiz alamıyorum. Efendim mânevîyâtımda eksiklik hissediyorum. Efendim gençliğimdeki duygularımı şimdi yaşayamıyorum. Gençliğimde daha da iyiydim, günden güne daha iyi olacakken, gittikçe daha beter oluyorum...”

Lokma... Lokma insanı mahvediyor.

Sonra bazı arkadaşlara bakıyorum, yüreğimi tutuyorum.

Eyvah!..

Meselâ, ortaklık yapmış bir arkadaşıyla, o ortağı geliyor bana; hoca olduğum için şikâyet ediyor ondan... Eyvah! Ortağı memnun değil, işler düzenli değil. Ondan sonra bakıyorum, o arkadaştan kötü haberler gelmeye başlıyor. Neden? Kazancı bozuldu, ortaklığın tadı kalmadı, ortaklar memnun değil, kazancın bereketi kalmadı. Nasihat ediyorsun, duyuyor veya duymuyor, anlıyor veya anlamıyor... Ondan sonra bakıyorsun, dervişliği de bozuluyor. Bakıyorsun, camiye gelmemeye başlıyor, bakıyorsun raydan çıkmış, bakıyorsun, sapıtmış, şaşırılmış. Neden? Lokmadan...

Bazen nereden şaşıyor insanlar? Dikkat ediyorum, benim dikkatimi çekip de hatırımda kalanlardan birisi: Gıybetten, dedikodudan. Oturuyorlar, gıybet, dedikodu; gıybet, dedikodu; gıybet, dedikodu... Ondan sonra keyifleri kaçıyor, durumları bozuluyor, dengeleri bozuluyor. Bakıyorsun, dervişlikten hiç nasipsiz insan durumuna geliveriyorlar.

Onun için lokmanın helâl olmasına dikkat edelim, günahlardan kaçınalım! Haram lokmalar ve günahlar zehir gibidir, insanı mahveder. Mâneviyâtını tahrib eder.

Asit gibidir, insanın içini, mâneviyâtını tahrib eder. Günahlardan kaçınacağız, haramlardan sakınacağız.

Nedir bunun aslı kısaca?.. Takvâ ehli olacağız yâni. Sakınan, çekinen, titiz bir müslüman olacağız.

“–Yapamıyoruz hocam işte...”

E yapamıyorsan, o zaman da derviş olamazsın.

Ele geleni yersin Dile geleni dersin

Böyle dervişlik dursun

Sen derviş olamazsın.

diyor Yunus. Öylelerine hitap ediyor.

Madem bu dört kişiyi medhetmiş Bişr-i Hâfî Hazretleri, oradan

ibret alalım, lokmamızın helal ve güzel olmasına dikkat edelim.

e. Cömertliğin Kıymeti

Sonra:

اخبرنا عبید الله بن عثمان حدثنا ابو عمرو بن السَّمَاك حدثنا محمد ابن حفص

حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى ابْنِ زِيَادٍ قَالَ سَمِعْتُ
بِشْرًا يَقُولُ شَاطِرٌ سَخِيٌّ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ قَارِيٍّ لَيْمٍ

TS. 44/13 (*Haddesenâ muhammedü'bnü'l-müsenne'bni ziyâd kâle semi'tü bişren yekül*)
Bu Muhammedü'bnü el-Müsennâ ibn-i Ziyâd, Bişr-i Hâfî Hazretleri'nin şöyle söylediğini nakletmiş: (*Şâtırün sahiyyün ehabbü ileyye min kâriin leîm*)

Önce bu mübarek adam kimmiş, onun hayatını okuyalım:

مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى ابْنِ زِيَادٍ أَبُو جَعْفَرِ السِّمَّارِ
كَانَ أَحَدَ الصَّالِحِينَ صَحِبَ بِشْرُ بْنُ الْحَارِثِ
وَحَفِظَ عَنْهُ وَهُوَ صَدُوقٌ مَاتَ سَنَةَ سِتِّينَ وَمِائَتَيْنِ

(Muhammedü'bnü'l-müsenne'bni ziyâd, ebû ca'fer es-simmâr) "Künyesi Ebû Ca'fer es-Simmâr imiş. (Kâne ehadü's-sâlihîn) Salihlerden idi. (Sahibe bişrûni'bni'l-hâris) Bişr'in arkadaşlığını yaptı, (ve hafiza anhu) ondan bazı sözleri nakletti, ezberledi. (Ve hüve sadûkun) Doğru sözlü bir insandı, iyi bir râviydi. (Mâte senete sittîne ve mieteyn) 260 hicrî senesinde öldü." Tabii 260'ı gene 33'e böleceğiz, çıkan rakamı 260'dan düşeceğiz, 622 ile toplayacağız, miladisini bulacağız. Tamam.

Şimdi gelelim Bişr-i Hâfî Hazretleri'nin sözüne: (Şâtırün sahiyyün ehabbü ileyye min kâriin leîmin)

Bu şâtır kelimesi bir tâbirdir. Şuttâr diye çoğulu geliyor. Şâtır, cemii şuttâr. Kâfir, cemii küffâr gibi. Tabii şatara fiilinden geldiği için, orada birkaç mânâ var.

Birisi: Hayasız, ahlâksız filan mânâsına geliyor. Yâni iyi terbiye görmemiş, aşağı tabakadan insan filan mânâsına geliyor. Bir beldenin ayak takımı filan olanlara şuttâr derler.

(Şâtırün sahiyyün) “Böyle aşağı tabakadan, ayak takımından, ama cömert bir adam, (ehabbü ileyye) bana daha sevimlidir; (min kâriin leimin) kötü huylu, alçak tabiatlı, cimri bir din adamından, hafızdan, hocadan bana daha sevimlidir.” diyor Bişr-i Hâfî Hazretleri

Yâni cömertlik güzel bir huy. “Aşağı tabakadan cömert bir insan, mesleği itibariyle asaletli bir meslekten olup da huyu kötü olan bir insandan daha iyidir benim nazarımda...” diyor, yâni cömertliği methediyor. Cömertliğin güzel olduğunu ifade ediyor.

Hakikaten hadis-i şerîflerde de öyledir. Cömert cennete yakındır, cimri de cehenneme yakındır. Cömertlik güzel bir sıfattır.

Tabii cömertlik, insanın başkasına âlicenab davranması, bir şeyler vermesi, bağışta bulunması mânâsına geliyor. Üç şekilde oluyor:

1. Mal cömertliği: Parası var, çıkartıyor, veriyor.
2. Ten cömertliği: Bedenen hizmet ediyor. Yâni imkânı var, hizmetine koşturuyor. Hizmet edilecek bir kimseye; ihtiyara, yoksula, dula, hocaya, babaya, akrabaya... yâni bedenen hizmet etmek.

Malca hizmet etmek mal cömertliği, bedence hizmet etmek ten cömertliği...

3. Bir de can cömertliği var: Yâni canını fedâ ediyor. O sevdiği insan için icabında canını fedâ ediyor.

Cömertlik iyi bir huydur. Yâni bir müslümanın bir müslümana âlicenab davranması, eli açık

davranması, onun ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde olması, parasından pulundan imkânından ayırması, vermesi güzel bir şeydir. Fukaranın gönlünün alınması, sevindirilmesi güzel bir şeydir.

“Ben aşağı tabakadan cömert bir insanı, hoca, hacı, hafız, makbul din adamı olup da tabiatı kötü, cimri, pinti olan insandan daha çok severim, o bana daha sevimlidir.” buyurmuş.

f. Kırk Yıldır Kebap Yememiş

وأخبرنا عبید الله حدثنا ابو عمر و حدثنا محمد بن العباس حدثنا ابو بكر بن بنت معاوية قال

سَمِعْتُ أَبَا بَكْرٍ بْنِ عَفَّانَ قَالَ سَمِعْتُ بَشْرَ بْنَ
الْحَارِثِ يَقُولُ إِنِّي لَأَشْتَهِي الشَّوَاءَ مُنْذُ أَرْبَعِينَ
سَنَةً فَمَا صَفَالِي دِرْهَمَهُ

TS. 45/14 (*Semi'tü ebâbekrini'bne affâne kâle semi'tü bişre'bne'l-hâris, yekül: İnnî leeştehî'ş-şevâ' münzü erbaîne seneh, femâ safâlî dirhemehû*) Ebûbekir ibn-i Affân isimli şahıs rivâyet etmiş. Bişri-i Hâfî'nin şöyle bir söz söylediğini.

Ebûbekir ibn-i Affân hakkında geniş bir bilgi yok aşağıda.

Bişri'bni Hâris el-Hâfî, yâni Bişri-i Hâfî, şöyle dermiş:

(Innî leeştehî’ş-şevâ’) “Ben, kızartmayı, kebabı canım çekiyordu, istiyordum, (münzü erbaîne seneh) kırk seneden beri, (femâ safâlî dirhemehû) fakat onun parası bir türlü bana gelmedi.” Kırk yıl kebab istemiş ama, bir kebabın parası kendisine denk gelmemiş, nasib olmamış, eline geçmemiş. Yâni böyle geçirmişler zamanlarını.

Biz günde üç defa yiyoruz. Bazen aralarda misafirliğe vs.ye gidersek oralarda da çayın yanında pasta, pastanın yanında börek, böreğin yanında çörek, yatsıdan sonra şü, bilmem neden sonra bu... Onları da hesaba katmıyoruz, onlar ekstra sayılıyor. Ne kadar farklı...

Diğer rivayete geçiyoruz:

g. Afiyet İçinde Olduğunu Düşün!

وأخبرنا عبید الله حدثنا ابو عمرو حدثنا عمر بن سعید القراطیسی

حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي الدُّنْيَا قَالَ قَالَ رَجُلٌ لِبِشْرِ لَا
أَدْرِي بِأَيِّ شَيْءٍ آكُلُ حُبْزِي فَقَالَ أَذْكَرُ العَافِيَةَ
وَاجْعَلْهَا إِدَامَكَ

TS. 45/15 (... Haddesene’bnü ebî’d-dünyâ kâle) İbn-i Ebî’d- Dünya ki meşhur bir alimdir; nakletmiş. Hadisçidir, hadis kitabı yazmıştır. (Kâle racülün li-bişrin) Bir adam Bişr-i Hâfi Hazretleri’ne dedi ki: (Lâ edrî bi-eyyi şey’in âkülü hubzî) “Bilmiyorum ki elimdeki yalın ekmeği neyle yiyeceğim?” Yâni, katığım yok demek istiyor.

“Elimdeki sade ekmeği bilmem ki neyle yiyeyim?” diye sormuş. Belki böyle sorarak “Varsa bir katığın, ver!” demek istedi belki. Veyahut hangi katık sevaplıdır filan diye de, ondan dolayı da sormuş olabilir.

(Fekàle) Bişr-i Hâfî de ona şöyle demiş: (Üzkürü’l-âfiyete) “Afiyeti hatırına getir, (vec’alhâ idâmeke) onu kendine katık yap! Afiyeti zihninden düşün, ondan sonra katık yap, ekmeğini ye!” demiş. Tavsiyesi böyle olmuş.

Rahmetli bir doktor tanıdığımız vardı, “Çay üç türlü içilir. Bir: İçine şeker koyarsın, şeker katılarak içilir. Bir: şekeri ağzına alırsın, yudumlarsın, kırtlama içilir. Bir de gözleme vardır.” derdi. “O nedir?” diye soranlara: “şekeri karşıya koyarsın, bir ona bakarsın, bir içersin.” derdi.

Bunun dediği de biraz ona benziyor. Yâni “Afiyeti düşün basit katıksız ekmeğe, katık yok, onu öyle ye!” demiş.

Yâni yiyecek bulamamış çoğu. Bir kısmı da katık bulamamış, yine fakirliği gösteren bir tablo bu, yoksulluğun derecesini gösteren bir tablo. Bir kısmı da, olsa da katığa fazla iltifat etmemiş, yâni sade bir yaşamı tercih etmiş; nefsi kabarmasın, şımarmasın diye iltifat etmemiş de olabiliyor.

h. Bâri Günah İşleme!

Sonra:

وأخبرنا عبید الله حدثنا ابو عمرو قال

قَالَ الْقَاسِمُ بْنُ مَنْبِيَهٍ سَمِعْتُ بِشْرًا يَقُولُ إِنَّ لَمْ
تُطِعْ فَلَا تَعْصِ

TS. 45/16 (... Kàle'l-kàsımü'bnü münebbih, semi'tü bişren yekül) *Bu Kàsım ibn-ü Münebbih isimli şahıs Bişr-i Hâfî'nin şu sözünü duymuş, naklediyor:*

(In lem tuti' fe lâ ta'si!) Bu da kısa bir söz, hatırdâ kalabilir.

Arapça bilenler yazabilirler defterlerine. (In lem tuti' felâ ta'si!) yâni "Allah'a itaat etmiyorsan da, hiç olmazsan âsi de olma! Yâni tam kulluk yapamıyorsun, ibadet taat yapamıyorsun, bâri günaha girme, bari günah işleme!.. Madem ibadet yapamıyorsun, bari günaha girme!" buyurmuş.

i. Ölüm Korkusu

Diğer rivâyet, aynı isnadla yâni aynı kol, aynı rivayetten, kanaldan gelmiş:

قَالَ سَمِعْتُ بِشْرًا يَقُولُ أَنَا أَكْرَهُ
الْمَوْتَ وَلَا يَكْرَهُ الْمَوْتَ إِلَّا مُرِيبٌ

TS. 46/17 (Kàle semi'tü bişren yekül) *Aynı şahıs "Bişr-i Hâfî'nin şöyle dediğini işittim." diyor. (Ene ekrehü'l-mevte, ve lâ yekrehü'l-mevte illâ mürîbün) "Ben ölümden korkuyorum, halbuki ölümden ancak şüphesi olan korkar." demiş.*

Yâni kendisi itiraf ediyor: "Ölümden korkuyorum. Ama benim bu korkmam iyi değil, demek ki benim durumum iyi değil. Kötü insanmışım, tereddütüm varmış ki ölümden korkuyorum. Çünkü ancak ölümden sonra

başına ne geleceğinden şüphesi, tereddütü olan insan korkar. İyi şey gelecek diye bilen insan korkmaz. Veya cennete imanı olan insan, ‘Mü’min cennete gidecek.’ diyen insan korkmaz. Madem korkuyorum, demek ki kendimde kusur var.” diye kendisini kötülüyor. Kendisinin halini söylüyor.

Fakat –tabii ayet-i kerimeler de var bu hususta– insanoğlunun tabiatında var, insanoğlu yaşamayı seviyor. Bütün mücadelesi ve sevk-i tabîleri yaşamak üzerine kurulmuş, yaşamını korumak üzere kurulmuş. Yemesi ondan, mücadelesi ondan, savunması ondan, hücumu ondan... Aslanın saldırmaması ondan, geyiğin kaçması ondan... Aslan yemek yeyip de hayatını devam ettirmek istiyor, geyik de pençesine düşmeyip kurtulmak istiyor. Bütün mücadele bunun üzerine kurulmuş.

Tabii insanın bu ana şeyden sıyrılıp da, ölümü sevecek bir hale gelmesi yüksek bir durum yâni. Kolay bir şey değil insanın ölümü sevebilmesi.

Mevlânâ meselâ, ölümü için şeb-i arûs diyebiliyor yâni düğün bayram gecesi, düğün dernek gecesi diyebiliyor. “Ben öldüğüm zaman benim için ağlamayın.” diyebiliyor. “Elveda, elveda demeyin, ayrılığa gitmiyorum, kavuşmaya gidiyorum. Yazık yazık demeyin güzel bir şeye kavuşan insana niçin yazık densin.” filan diye böyle sözler söyleyebiliyor Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî.

Bazı insanlar her gece yatarken –okuduk kitaplardan ki– “Yâ Rabbi! Bu gece bari canımı

al da Muhammed-i Mustafâ'ya kavuşayım.” diye dua edermiş. Böyleleri var. Biliyor ki ahirette Rasûlüllah'a kavuşacak, dostlara kavuşacak. O zaman ölümü istiyor.

“E ben ölümden korkuyorum. Ölümden şüphesi olan insandan başkası korkmadığına göre vay benim vaziyetim fena!” demiş oluyor Bişr-i Hâfî.

Bizim tabii artık kendi kendimizi ölçmemiz, değerlendirmemiz lâzım! Bu büyükler böyle derse, onlara göre bizim ölçmemizi nasıl yapmamız gerektiğini siz düşünün!

j. Meşhur Olmayı İstemek

وَبِهِ قَالَ بِشْرٌ حُبُّكَ لِمَعْرِفَةِ النَّاسِ رَأْسُ
مَحَبَّةِ الدُّنْيَا

TS. 46/18 *(Ve bihî kâle bişrûn) Yine aynı rivâyet kanalıyla, aynı şahıstan nakledilmiş ki, Bişr-i Hâfî şöyle buyurmuş:*

(Hubbuke li-ma'rifeti'n-nâsi re'sü muhabbeti'd-dünyâ) “İnsanların seni bilmesini istemen var ya, insanların arasında tanınmak, bilinmek, meşhur olmak istiyorsun ya; işte bu dünya sevgisinin tâ kendisidir, başıdır. Yâni insanlar tarafından beğenilmek istemek, insanlar tarafından sevilmek istemek, insanlar tarafından bilinmek istemek, işte bu hubb-u dünyânın başıdır.”

Hubb-u dünya nedir?.. Hubb-u dünya, yâni dünyayı sevmek;

Tasavvuf'ta dervişin en büyük mücadelesi ettiği şey... Başka bir hadis-i şerifi çok duymuşsunuzdur:³

حُبُّ الدُّنْيَا رَأْسُ كُلِّ خَطِيئَةٍ

(Hubbü'd-dünyâ re'sü külli hatîeh.) “Her hatanın kaynağı, başı, başlangıcı sebebi dünya sevgisidir.”

Onun için, onunla mücadele eder derviş.

“—E, ben dünyayı sevmiyorum.” filan diyebilirsin ama, insanların seni bilmesini, sevmesini, alkışlamasını istiyor musun, hoşuna gidiyor mu böyle bir şey olduğu zaman?..

“—Hoşuma gidiyor.

Ha, demek ki sen dünya sevgisinin içindesin, kurtulamamışsın demektir. İşaret yâni. Bu onun delili ve emâresi olmuş oluyor.

Yâni, iyi müslüman nasıl olacak?

وَلَا يَخَافُونَ لَوْمَةَ لَائِمٍ

(المائدة: ٥٤)

(Ve lâ yehâfûne levmete lâim) “Müslüman hak bildiği, doğru bildiği, dürüst bildiği, güzel bildiği şeyi yaparken, kınayanın kınamasından korkmayacak.” Mâide, 5/54)

³ Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, c.VII, s.338, no:10501; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l- Evliyâ*, c.VI, s.388; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimâşk*, c.III, s.428; Hz. İSÂ AS'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.III, s.192, no:6114; *Keşfü'l-Hafâ*, c.I, s.412, no:1099;

Câmiü'l-Ehâdîs, c.XXXI, s.326, no:45030.

Birisi beğenmiş, ötekisi beğenmemiş, alkışlamış, kızmış, tenkid etmiş vs... Onlara aldırmayacak. Allah seviyor mu, sevmiyor mu, ona bakacak. Kınayanın kınamasına aldırmadan, yapması gereken işi yapacak.

Kılık kıyafeti İslâmî olacak, isterse başkaları beğenmesin. Sözü İslâmî olacak, isterse bazıları hoşlanmasın. Davranışı İslâmî olacak, yaptığı işler İslâmî olacak, isterse bazı kimseler darılsın, gücensin... Her şeyi Allah rızası için, İslâmî olarak yapmaya gayret edecek.

k. Kalbin Dirilmesi ve Kararması

سمعت على بن عمر الحافظ قال سمعت أبا سهل بن زياد، قال

قَالَ إِبْرَاهِيمُ الْحَرْبِيُّ سَمِعْتُ بِشْرَ بْنَ الْحَارِثِ
يَقُولُ بِحَسْبِكَ أَنَّ قَوْمًا مَوْتَى تَحْيَا الْقُلُوبُ
بِذِكْرِهِمْ وَأَنَّ قَوْمًا أَحْيَاءَ تَقْسُو الْقُلُوبُ بِرُؤْيَيْتِهِمْ

TS. 46/19 (.... Kàle ibrâhîmü'l-harbiyyu) İbrâhim el-Harbî isimli râvî demiş ki: (Semi'tü bişre'bne'l-hàrise yekül) "Bişri'bni'l- Hâris el-Hâfî'yi duydum, şöyle söylüyordu..."

Bu rivâyet eden şahsı aşağıda uzun boylu anlatmış:

إِبْرَاهِيمُ بْنُ إِسْحَاقِ بْنِ إِبْرَاهِيمِ بْنِ بَشِيرِ بْنِ عَبْدِ
 اللَّهِ بْنِ دَيْسَمِ أَبُو إِسْحَاقِ الْحَرْبِيِّ وُلِدَ سَنَةَ ثَمَانَ
 وَتِسْعِينَ وَمِائَةَ وَكَانَ إِمَامًا فِي الْعِلْمِ رَأْسًا فِي
 الزُّهْدِ عَارِفًا بِالْفِقْهِ بَصِيرًا بِالْأَحْكَامِ حَافِظًا
 لِلْحَدِيثِ مُمَيِّزًا لِعِلَلِهِ قَيِّمًا بِالْأَدَبِ جَمَاعًا لِلُّغَةِ
 وَصَنَّفَ كَثِيرًا مِنَ الْكُتُبِ مِنْهَا غَرِيبَ الْحَدِيثِ
 وَغَيْرِهِ وَأَصْلُهُ مِنْ مَرُو أُمُّهُ تَغْلَبِيَّةٌ كَانَ لَهُ إِثْنَانِ
 وَعِشْرُونَ دَارًا بَاعَهَا وَأَنْفَقَهَا فِي تَحْصِيلِ
 الْحَدِيثِ مَاتَ بِبَغْدَادَ سَنَةَ خَمْسَ وَثَمَانِينَ
 وَمِائَتَيْنِ يَوْمَ الْإِثْنَيْنِ مِنْ ذِي الْحِجَّةِ

“Bu İbrâhim Harbî isimli şahıs, 298 senesinde doğdu, ilimde önder idi, zühdde başkan idi. Fıkhi çok iyi bilen bir kimseydi, ahkâmı çok iyi bilirdi.

Hadisi çok ezberlemişti, kusurları, hataları çok iyi teşhis edebilirdi. Edebe sahip bir kimseydi.” Çok güzel vasıflarla methediyor. Allah şefaatine erdirsin...

(Cemmâan li'llügati) Çok da lügat, diller bilirmiş veya Arapça'nın çok kelimelerini, nadir kelimelerini bilirmiş mânâsına. Çok kitaplar yazmış, kıymetli eserler yazmış. Annesi Benî Tağlib kabilesindenmiş, dayıları ensârîymiş.

22 tane evi varmış bunun da, hepsini satmış ve hadis öğrenmek için sarf etmiş 22 tane evini...

Öteki adamın hiç evi yoktu, caminin süpürgeliğinde yatıyordu. Bu alimin de 22 tane evi varmış. Bu da hadis ilmini elde edeceğim diye 22 evi satmış, harcamış. Bağdat'ta 285 senesinde, Zilhicce ayında ölmüş.

Şimdi bu İbrâhim-i Harbî, bu anlattığımız kimse rivâyet ediyor ki, Bişr-i Hâfî şöyle demiş:

بِحَسْبِكَ أَنَّ قَوْمًا مَوْتَى تَحْيَا الْقُلُوبُ بِذِكْرِهِمْ
وَأَنَّ قَوْمًا أَحْيَاءَ تَقْسُو الْقُلُوبُ بِرُؤْيَتِهِمْ

(*Bi-hasbike enne kavmen mevtâ tahye'l-kulûbü bi-zikrihim, ve enne kavmen ahyâe taksu'l-kulûbü bi-rü'yetihim.*)

Güzel bir edebî cümle söyledi. Arapçasını bir daha okuyalım:

(*Bi-hasbike enne kavmen mevtâ tahye'l-kulûbü bi'zikrihim*) “Bu sana ibret almak için yeter ki, bazı ölmüş insanlar var, onlar anıldığı zaman, onların anıldığı yerde ananların kalpleri canlanıyor, ihyâ oluyor. Yâni biz şimdi ölmüş, vefat etmiş bazı kimseleri anıyoruz, zevk duyuyoruz, mest oluyoruz, ibretler alıyoruz. Bizim de işimize geliyor, uygun oluyor bu söz.

Buna mukabil, (*Ve enne kavmen ahyâe taksu'l-kulûbü bi-rü'yetihim*) “Bir de diri bazı insanlar var, görüldüğü zaman kalpler kasvetlenir.” Yâni öyle insanlar da var, baktığın zaman, yanında olduğun zaman kalbine kasvet çöker insanın...

Sübhânallah!.. Bunlar ölü, ölüler anıldığı zaman kalpler diriliyor, ölü olmasına rağmen... Bunlar diri, ama diri olmalarına rağmen, görüldüğü zaman bile insanı kasvet bağıyor. Ne ibretli bir şey!..

Tabii salih insanlar öldüğü zaman, anıldığı zaman kalpler uyanır, canlanır. Fâsık, fâcir insanlar da görüldüğü zaman hakikaten insana kasvet gelir. Güzel, edebî bir cümle...

I. Helâl Mal Boşa Gitmez

وَبِهِ قَالَ الْحَلَالُ لَا يَحْتَمِلُ السَّرْفَ

TS. 46/20 (*Ve bihîkâle*) Yine İbrâhim-i Harbî'den gelen rivayetle, kanalla şöyle buyurmuş Bişr-i Hâfî:

(*El-halâlü lâ yahtemilü's-seref*) “Helâl mal israfa gelmez, israf olmaz yâni, boşa gitmez yâni.”

Bizim memlekette bir söz var:

“—Helâl mal yabanda kalmaz!” derler.

Yâni koyun, keçi, sığır vs... Hani sürü döndü, senin koyunun, keçin nerede? Yok. Kurt yedi, gelmedi... “Helâl mal yabanda kalmaz.” derler, onu andırıyor yâni bu söz.

(*El-halâlü lâ yahtemilü's-seref*) “Helal israfa mütehammil değildir, yâni helâlde israf olmaz, her şey yerli yerince gider israf olmaz.”

Haram oldu mu; hop oraya gider, hop oraya gider, a para elde kalmadı, bir işe de yaramadı oluverir. Yâni, nereye gittiği belli olmaz.

m. İnsan Önce Kendisini Tedavi Etmeli!

Aşağıda bir uzunca sözü var:

سَمِعْتُ بَشْرًا يَقُولُ بِي دَاءٌ مَا لَمْ أَعَالِجْ نَفْسِي لَا
أَتَفَرَّغُ لِغَيْرِي فَإِذَا عَالَجْتُ نَفْسِي تَفَرَّغْتُ لِغَيْرِي
مَا أَبْصَرَنِي بِمَوْضِعِ الدَّاءِ وَمَوْضِعِ الدَّوَاءِ إِنْ
أَعَانَنِي مِنْهُ بِمَعُونَةٍ ثُمَّ قَالَ أَنْتُمْ الدَّاءُ أَرَى
وَجُوهَ قَوْمٍ لَا يَخَافُونَ مُتَهَاوِنِينَ بِأُمُورِ الْآخِرَةِ

TS. 46/21 (semi'tü bişren yekül) “Bişr-i Hâfî'nin şöyle dediğini duydum.” demiş bu şahıs: (Bî dâun mâ lem uâlic nefsi lâ eteferrağū li-gayrî, feizâ âlectü nefsi teferrağtū li-gayrî. Mâ ebsaranî bi-mevdi'd-dâi, ve mevdi'd-devâi in eânenî minhü bimaûneh, sümme kâle entümü'd-dâu erâ vücûhe kavmin lâ yehâfûn mütehâvinîne bi-umûri'l-ahireh.)

Açıklayalım, uzunca bir şey. Bişr-i Hâfî demiş ki bir sohbetinde, konuşmasında:

(Bî dâun) “Hastayım ben, hastalığım var; (mâ lem uâlic nefsi) nefsimi bu hastalıktan tedavi etmedikçe, (lâ eteferreğū li-gayrî) başkasına faydam olmaz, başkasına vakit ayıramam, başkasıyla meşgul olamam. Ben kendim hastayım, bu hastalık benden iyileşmedikçe, gitmedikçe başkasına vakit ayıramam, başkasına yardımım dokunamaz. (Feizâ âlectü nefsi) Kendimi tedavi ettiğim zaman, bu hastalığı tedavi ettiğim zaman, (teferrağtū

li-gayrî) o zaman başkasına yardım edecek bir imkâna sahip olurum. Başkasına faydam olacak imkânı o zaman bulurum.”

Tasavvuf'ta da böyledir. Derviş, tasavvufî terbiyeyi görür, halvetlere girer, tekâmül eder. Tamam, nefsi ıslah olduktan, terbiye olduktan sonra, hocası onu irşad için bir başka yere gönderir:

“—Sen de kalk, filanca yere git, oranın halkına Allah'ın emirlerini anlat.” vs...

Neden?.. Kendini terbiye etti, ıslah etti, ondan sonra başkasına faydalı hizmetler yapar. Ama kendisinde hastalık varken, başkasına faydası olmaz.

(Mâ ebsaranî bi-mevdii'd-dâi, ve mevdii'd-devâi, in eânenî minhü bi-maûneti) “Eğer bir yardım bana gelir de yardımcı olmazsa, ben hastalık nerede, deva nerede göremem. Yâni, yardım gelirse hastalığın nerede olduğunu, devanın nerede olduğunu o zaman anlayabilirim.” dedi.

(Sümme kâle entümü'd-dâu) “Sizsiniz hastalık... Yâni hastalık dediğim, hastalıktan kasdım sizlersiniz. (Erâ vücûhe kavmin lâ yehâfûn) Bakıyorum bazı insanların yüzlerine ki, Allah'tan korkmuyorlar. (Mütehâvinîne bi-umûri'l-ahireh) Allah'tan korkmuyorlar ve ahiret işlerini hiç ciddiye almıyorlar, gevşek gevşek davranıyorlar. İşte hastalık bu...” Yâni, hastalığın muhatapları olduğunu söylemiş oluyor.

n. Rıza ve Teslimiyet

Sonraki sayfaya, en sonuncu sayfaya geçiyoruz:

سمعت أبا بكر محمد بن عبد الله بن شاذان يقول سمعت حمزة البزار يقول

سَمِعْتُ عَبَّاسَ بْنَ دِهْقَانَ يَقُولُ كُنْتُ عِنْدَ بَشِيرٍ

وَهُوَ يَتَكَلَّمُ فِي الرِّضَا وَالتَّسْلِيمِ فَقَالَ لَهُ يَا أَبَا

نَصْرٍ إِنْ قَبِضْتَ عَنْ أَخِيهِ الرَّجُلِ مِنْ يَدِ الْخَلْقِ

لِإِقَامَةِ الْجَاهِ فَإِنْ كُنْتَ مُتَحَقِّقًا بِالزُّهْدِ مُنْصَرِفًا

عَنِ الدُّنْيَا فَخُذْ مِنْ أَيْدِيهِمْ لِيَمْتَحِيَ جَاهَكَ

عِنْدَهُمْ وَأَخْرِجْ مَا يُعْطُونَكَ إِلَى الْفُقَرَاءِ وَكُنْ

بِعَقْدِ التَّوَكُّلِ تَأْخُذُ قُوَّتَكَ مِنَ الْغَيْبِ

TS. 47/22 (Sem'tü abbâse'bne dihkân yekül: Küntü inde bişrin.) Abbas ibn-i Dihkan isimli şahıstan rivâyet edilmiş ki, şöyle söylemiş: (Küntü inde bişrin) “Ben Bişr-i Hâfi'nin yanında, meclisindeydim. (Ve hüve yetekellemü fî'r-rıdâ ve't-teslîm) O tasavvuf'taki rızâ ve teslimiyet makamını anlatıyordu ihvâna...” Yâni rıza nedir?.. Allah'ın kazâ ve kaderine râzı olmak.

Teslimiyet nedir? Allah'ın hükmüne teslim olup, itiraz etmemek, “Eh ne yapalım, Hak'tan böyle nasibmiş.” deyip teslimiyet göstermek demek.

Bu konuda konuşup duruyormuştu.

(Feizâ hüve bi-racülin mine'l-mutasavvıfa)
“Birden mutasavvıflardan bir adam belirdi,
peyda oldu.” *(Fekâle lehû yâ ebâ nasr!)* Bişr-i
Hâfi'ye hitaben demiş ki:

“—Ey Ebû Nasr! *(İn kabadte an ahzi'l-birri
min yedi'l-halki, li- ikâmeti'l-câh. Fein künte
mütehakkikan bi-zühdi, munsarifen ani'd-
dünyâ, fehuz min eydîhim li-yemtehiye câhika
indehüm; ve ahric mâ yu'tûneke ile'l-fukarâ',
ve kün bi-akdi't-tevekkül, te'huzu kûteke
mine'l-gayb.)*

Şimdi, Bişr-i Hâfî büyük bir zât. Va'z ediyor,
ashabını toplamış, rızâ ve teslimiyet makamından
filan bahsediyor. Bir başka mutasavvıf kalkmış,
ona söz söylüyor şimdi, nasihat yollu bir şeyler
söylemiş. Bakalım ne demiş:

“—Ey Ebû Nasr!” demiş.

Demek ki künyesi Ebû Nasr'mış. Biliyorsunuz
Araplar'da isim kullanılmaz, asâletli kimselerle
konuşken künyesiyle hitab edilir. Yâni “Yâ
Bişr!” dese, ismiyle hitap etmiş olacak yâ Es'ad
filan demiş gibi. Ama öyle demiyor, “Ey Ebâ
Nasır!” diyor, “Ey Nasr'ın babası!” demek, Nasır
diye belki bir oğlu var, o isimle hitab ediyor.
*(İn kabadte an ahzi'l-birri min yedi'l-halki,
li-ikâmeti'l-câh.)* “Sen, halk sana getirip bir
şey vermek istediği zaman, sadaka, hediye,
bir şey vermek istediği zaman, tutun kendini,
o verilen iyiliği almaktan tutun, kendi
makamını ayakta tutmak için...”

Yâni verdiklerini almıyorsun, kendi makamını ayakta tutmak için.

(Fein künte mütehakkikan bi-zühdi) Eğer sen hakiki zühd sahibi bir insan olsaydın, dünyaya metelik vermeyen bir kimse olsaydın, böyle yapmazdın. Ya nasıl yapardın? (Munsarifen ani'd- dünyâ) Dünyayı terk etmiş bir kimse olsaydın, mevkiini, makamını, itibarını korumak için verilen şeyi almama durumuna düşmezdin; yâni alırdın.

(Fehuz min eydîhim) Onların verdiği sadakayı veya hediye al da, (li-yemtehiye câhika indehüm) onların nazarında mevkiin silinsin, 'Aaa, bizden bir şeyler alıyor işte...' filan diye gözlerinden düş onların... (Ve ahric mâ yu'tûneke ile'l-fukarâ') Sonra da o aldığını götürüp fakirlere ver. Böylece mevki makam da silinmiş olur, gene de hayrını yapmış olursun.

(Ve kün bi-akdi't-tevekkül) Ve tevekkül bağına bağlan, (te'huzu kûteke mine'l-gayb) rızkını gaybdan alırsın." diye böyle bir nasihat etmiş.

Kesik kesik söyledim, bilmiyorum anlaşıldı mı?.. Yâni rıza ve teslimiyet makamından bahsederken kalkmış:

“—Yâ Ebû Nasır! Sana bir şey verildiği zaman almıyorsun, ama yanlış yapıyorsun bence. Bunu kendi mevkiini, itibarını korumak için yapıyorsun, bu gerçek mutasavvıfın hali değil. Sen gerçek zâhid isen, dünyaya hakikaten metelik vermeyen bir kimse isen, öyle yapmaman lâzımdı. Sana verileni al, halkın nazarında itibarın silinsin; bu tasavvufa, zühde daha uygundur. Ondan sonra aldığını istersen

gene yeme, zâhidsen, götür fakirlere ver! Böyle yapman daha iyidir.” gibi bir nasihat vermiş. “O zaman, gaybdan sana Allah rızıklar verir.” filan diye de söylemiş.

فَاشْتَدَّ ذَلِكَ عَلَى أَصْحَابِ بَيْشْرِ فَقَالَ بَيْشْرُ إِسْمَعُ

أَيُّهَا الرَّجُلُ الْجَوَابَ الْفُقَرَاءُ ثَلَاثَةٌ فَفَقِيرٌ لَا يَسْتَلُّ

وَأَنْ أُعْطِيَ لَا يَأْخُذُ فَذَلِكَ مِنْ رُوحَانِيَّينَ إِذَا سَأَلَ

اللَّهُ أَعْطَاهُ وَإِنْ قَسَمَ عَلَى اللَّهِ أَبَرَ قَسَمَهُ

(Fe’ştedde zâlike alâ ashâbi bişr) Tabii Bişr-i Hâfi büyük bir mutasavvıf, onun da etrafında toplanan insanlar müridleri, onlara çok ağır gelmiş. Yâni, birisinin kalkıp da böyle bu yolda va’z-u nasihatte bulunması ağır gelmiş o ashâbına.

(Fekâle bişrûn) O adam böyle söyleyince Bişr-i Hâfî de ona cevap olarak demiş ki:

(İsma’ eyyühe’r-racülü’l-cevâb) “Ey adam! Senin teklifine karşı benim cevabımı benden, dinle: (El-fukarâu selâsetün) Fakirler üç zümre halindedir, üç cinstir. Yâni mutasavvıf fukara, yâni zâhid, âbid, derviş olan fukarâ üç çeşittir:

(Fakîrûn lâ yes’el) Bir kısmı fakirdir, derviştir, istemez; (fein u’tiye lâ ye’huz) verilse de almaz. İstemez, verilse de almaz.”

Biz Mina’da tam şeytanı taşladık, yanımıza birisi geldi Pakistan’lı, bizimle tatlı, yumuşak

yüzle konuştu. Fukarâ tavırlı bir kimse.... Bizim arkadaş şöyle cebinden para çıkarttı, vermek istedi, sadaka vermek istedi. “Yok, ben para istemem. Bende daha çok para... İsterseniz ben size vereyim.” dedi filan. Parada pulda gözü yok.

Yâni, “Bazı fakir vardır, dilenmez, istemez, verilerse de almaz. (*Fezâke mine’r-rûhâniyyîn*) *Bu rûhânîler zümresindedir. (İzâ seela’llâhe a’tâhu)* Allah böylesine, istediği zaman verir, sofrayı indirir gökten... (*Ve in kaseme ale’llâhi eberre kasemehû*) Bir şey için Allah’a yemin etse, yemini doğruya çıksın diye o işi öyle yapar.” Meselâ, “Vallâhi yarın yağmur yağacak, yarın kar yağacak...” dese; Allah, yemini doğru çıksın diye yarın kar yağdırır. Çünkü rûhâniyyûn zümresinden, mertebesi yüksek, sevgili kulu Allah’ın... Sözü yerine gelsin diye öyle yapar. Ağustos’ta, Temmuz’da kar yağar mı? Yağdırır meselâ.

Bu birinci sınıf. İstemiyor, verilirse de almıyor.

وَفَقِيرٌ لَا يَسْأَلُ وَإِنْ أُعْطِيَ قَبْلَ فَذَاكَ مِنْ أَوْسَطِ

الْقَوْمِ عَقْدُهُ التَّوَكُّلِ وَالسُّكُونِ إِلَى اللَّهِ تَعَالَى

وَهُوَ مِمَّنْ تُوَضَّعُ لَهُ الْمَوَائِدُ فِي حَظِيرَةِ الْقُدْسِ

(*Ve fakîrûn lâ yes’el*) “İkincisi fakirdir, derviştir, yâni gene mutasavvıftır. İstemez, dilenmez; (*ve in u’tiye kabile*) ama istemeden verilirse kabul eder. (*Fezâke min evsati’l-kavm.*)

Bu kavmin en ortasında, mu'tedil olanıdır. Yâni mutasavvıflar zümresinin, dervişler zümresinin en ortasında olandır. (Akdühü't- tevekkül) Tevekküle bağlanmıştır. (Ve's-sükûnü ila'llâhi teâlâ) Allah-u Teâlâ Hazretleri'ne tevekkül ve sükûna yapışmıştır. (Ve hüve mimmen tûdau lehû'l-mevâidü fî hazîreti'l-kuds) Böylesine Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin nezd-i ilâhisindeki hazire-i kudste sofralar kurulur.”

Yâni istemiyor, verilirse alıyor. Neden alıyor verilirse? Çünkü Peygamber Efendimiz'in bir hadis-i şerifi var: Abdullah ibn-i Ömer'e bir keresinde bir şey vermiş,

“—Al bunu!” demiş.

“—Yâ Rasûlallah! Benim ihtiyacım yok, daha muhtaçlara ver.” “—Bana bak delikanlı! Sen istemediğin halde sana bir şey verilirse, al!” demiş.

Yâni istenmeden verilirse, alıyor. İşte dervişlerin ikinci kısmı budur. Onu da anlatmış, onun da mükâfatını söylemiş.

وَفَقِيرٌ اِعْتَقَدَ الصَّبْرَ وَمُدَافَعَةَ الْوَقْتِ فَاِذَا طَرَقَتْهُ
الْحَاجَّةُ خَرَجَ اِلَى عَبِيدِ اللّٰهِ وَقَلْبُهُ اِلَى اللّٰهِ
بِالسُّوَالِ وَكَفَّارَةٌ مَسْأَلَتِهِ صِدْقُهُ فِي السُّوَالِ
فَقَالَ الرَّجُلُ رَضِيْتُ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْكَ

(Ve fakîrun) “Üçüncüsü de yine derviştir, fakirdir, (i'tekade's- sabr) sabra sarılmıştır,

(müdâfeate'l-vakt) vaktini geçirmek için yâni yok, aç, susuz, vaktini geçirmek için sabra sarılmıştır. (Feizâ tarakathü'l-hâceh) Artık ihtiyaç gelip de küt diye çarparsa, yâni iyice bıçak kemiğe dayanırsa, (harece ilâ abîdi'llâh) çıkar Allah'ın kullarının bulunduğu tarafa, yâni halka; (ve kalbühû ila'llâhi bi's- suâl) ama kalbi Allah'a bağlıdır. Gerçi insanlara doğru gidiyor, isteyecek bir şey ama kalbi Allah'a bağlı...”

(Ve keffâretü mes'eletihî sıdkuhû fî's-süâl) “Onun istemesi güzel aslında ama, istemesine keffâret, isteğindeki sadıklığıdır. Yâni Allah'tan istiyor aslında, beklediği Allah'tan. İşte o sıdk u sadâkatinden dolayı, onun istemesi günah değildir. İşte bu da bir çeşit...”

Yâni, “Üç çeşit derviş var: İstemez, verilse de almaz. O rûhânîler zümresindedir. İkincisi: İstemez, verilirse alır. Bu da kavmin mu'tedil, en uygun tipidir. Tevekküle sarılmıştır, ona Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin huzurunda ikram sofraları kurulacak.” diyor.

“Üçüncüsü de: Aslında sabreder; yokluğa, açlığa, sıkıntıya, fakirliğe, acıya hastalığa vs.ye... Ama iyice bıçak kemiğe dayanınca çıkar, ama gene kalbi Allah'ta, Allah'tan istiyor. İnsanların yanına gidiyor ama kalbi Allah'ta... Bunun istemesi günah değildir. Bunun istemesine kalbindeki niyetinin hâlisliği, sıdk-ı sadâkati kefarettir.” diyor.

Üç çeşit olduğunu böyle söyleyince, (fekâle'r-racül) o kalkıp da Bişr-i Hâfî'ye nasihat eden kimse: (Radîtü, radiya'llâhu anke.) “Tamam, tamam, râzı oldum cevabından. Allah senden râzı olsun!” demiş.

Yâni o:

“—Sen bana istendiği zaman, verildiği zaman al diyorsun ama, üç çeşit fakir vardır: Bazısı, istemez ve verilirse almaz. İkinci tabakası, istemez ama verilirse alır. Üçüncüsü, kendisi istemeye de gider ama, bunların hepsi de mu-tasavvıftır. Yâni dereceleri vardır, mertebeleri şöyledir.” diye tasnif etmiş.

Adam bakmış ki, Bişr-i Hâfî Hazretleri akıl öğ-retilecek kimse değil... Fakirlerin, dervişlerin cinslerini, çeşitlerini gayet güzel sıralıyor; hepsinin mertebesini, makamını tarif ediyor. (Radîtü) “Tamam, cevabın beni tatmin etti, Al-lah senden râzı olsun.” demiş.

Geldik bundan sonraki sayfa 48. sayfa, Seriy-yi Sakatî Hazretleri’ne. İsmi duymuşsunuzdur. Önümüzdeki ders ne zaman olursa, sağ olur-sak, sâlim olursak, Allah fırsat verirse,haber-leşiriz, inşâallah Seriy-yi Sakatî Hazretleri’ne geçer, onu anlatırız.

Allah-u Teâlâ Hazretleri bu büyüklerimizin o ma’rifetinden, o ahvâlinden, o makâmâtından, o ârifliklerinden, o güzel huylarından istifade edip, Cenâb-ı Hakk’ın râzı olacağı hale gelmeyi, sevdiği kul olmayı cümlemize nasib eylesin... Yolunda dâim, zikrinde kâim eylesin... Cümle-mizi, cümlelerinizi cennetiyle, cemâliyle müşerref eylesin...

Çıkmışız ortaya veya düşmüşüz bir yola, biz de dervişiz diye bağlanmışız Hocamız’a... Siz de bize bağlanmışsınız. Ama bu iş — okuyoruz ki-taptan, mahsustan okuyoruz, özellikle okuyoruz— görüldüğü gibi basit bir iş değil!

Bu dervişlik denilen şey, ince bir iş imiş. Bu dervişliğin bir köklü an'anesi, mâzîsi varmış, çok büyük zâtlar gelmiş, geçmiş. Ne derin düşüncelerle, tefekkürlerle, ne ince ince duygularla hayatlarını sürmüşler, görmüş oluyorsunuz.

Allah, bizi de ma'rifetullaha, mahabbetullaha, aşkullaha erdirsin... Cennetiyle cemâliyle cümlelerinizi, cümlemizi müşerref eylesin...

Bi-hürmeti esrârı sûreti'l-fâtiha!...

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

25. 07. 1992 - İstanbul

[Bütün TASAVVUF SOHBETLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

